

N

Bulletin *Kunsthistorici*

Artist First!
Een nieuw galerieconcept
in Nederland

P. 5

Terugblik 2018

P. 8

THEMAKATERN
Kunsthistorische dag 2018

P. 15

PRIJSWINNAARS AAN
HET WOORD

Matthias Ubl

P. 22

Mireille Cornelis

P. 24

en meer...

Annette de Vries

80 jaar!

Het is opvallend: sommige jaartallen vergeet je nooit. Er zijn nog heel wat Nederlanders die kunnen opdreunen dat de 80-jarige oorlog plaatsvond van 1568-1648. Een beetje geholpen door de logica van de cijfercombinatie, maar toch. Het is een tijdperk met haast magische proporties. Het ontstaan van Nederland. Rijk aan hoogtepunten, dieptepunten en heroïek. Alles 'framed' in woord en beeld. Het is dan ook met trompetgeschal en musketgedreun dat Nederland dit jaar stilstaat bij deze periode uit de vaderlandse geschiedenis. Met onder meer de tentoonstelling *80 jaar oorlog. De geboorte van Nederland* in het Rijksmuseum, de gelijknamige NTR-serie, gepresenteerd door Hans Goedkoop, en de historische comedy *Welkom in de 80-jarige oorlog* voor jong en oud. Het spreekt ook tot de verbeelding: 80 jaar, dat is een mensenleven lang.

Volgend jaar viert de VNK haar 80ste verjaardag. Vijf jaar geleden, bij het 75-jarig lustrum in 2014, keken we terug naar de rijke geschiedenis van de VNK met de mooie lustrumpublicatie *Onder Kunsthistorici* en een drukbezochte Kunsthistorische Dag in het Catharijneconvent in Utrecht. Voor het komend lustrum gaat een commissie aan de slag die ongetwijfeld zal zorgen voor een programma dat zowel inhoud – we zijn immers kunsthistorici – als trompetgeschal kent. Wie zin heeft om mee te denken, kan zich nog aanmelden bij secretariaat@kunsthistorici.nl.

Ambities heeft de VNK voldoende. Dat heeft de afgelopen vijf jaar tot mooie dingen geleid. Enkele goed draaiende secties, een geheel vernieuwde website, meer aandacht voor de kunsthistorische prijzen en een eerste groep van institutioneel steunleden (Rijksmuseum, Van Gogh Museum, Tefaf, PAN en RKD). Dit laatste raakt direct aan de randvoorwaarde voor alles wat de VNK is en doet: voldoende financieel draagvlak om de ambities van een beroepsvereniging anno 2018 waar te kunnen maken. Allereerst zijn daarvoor de jaarlijkse contributies van onze leden cruciaal. Voor een gezonde VNK is het belangrijk

dat het ledental blijft groeien. Daarom – ook al kom je niet (vaak) naar onze bijeenkomsten – is het lidmaatschap van de VNK altijd de moeite waard. Is het niet voor jezelf, dan wel voor andere, vaak jonge kunsthistorici die dit netwerk goed kunnen gebruiken. De discussies met vakgenoten, de expertise opgedaan in workshops of het steuntje in de rug bij creëren van nieuwe kansen. Maar alleen op individuele contributies kan de VNK niet draaien. Daarom de introductie van het institutioneel steunlidmaatschap. Een van de goede voornemens van het bestuur is om het komend jaar minimaal 5 nieuwe institutioneel steunlidmaatschappen te realiseren. Ik deed tijdens de Kunsthistorische Dag een oproep aan de aanwezigen om te onderzoeken of de eigen organisatie een logische kandidaat voor het institutioneel steunlidmaatschap zou zijn. Ik ben benieuwd of instituten in het kunsthistorische veld deze handschoen oppakken!

Het is het einde van het jaar. Traditiegetrouw kijkt het decembernummer van ons Bulletin terug naar de activiteiten van het afgelopen jaar, inclusief de zeer geslaagde Kunsthistorische Dag *Kunsthistorisch onderwijs Buiten de muren* van 9 november jl. in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Ook worden de prijswinnaars van maar liefst vier kunsthistorische prijzen met een interview in het zonnetje gezet. Maar het einde van het jaar is ook de tijd van de goede voornemens. De VNK heeft die zelf (zie hiervoor), maar we zijn ook geïnteresseerd in de goede (kunsthistorische) voornemens van de leden. Verras ons met goede ideeën en tips via secretariaat@kunsthistorici.nl. We zullen ze graag delen via onze website. Zo werken we met elkaar aan zichtbaarheid van kunsthistorici in een bruisend kunsthistorisch jaar. Dat we dan ook nog afsluiten met een grootse viering van 80 jaar VNK. Weliswaar geen geboorte van een natie, maar wel de geboorte van een beroepsvereniging die na 80 jaar nog altijd springlevend is.

Annette de Vries
voorzitter

Stel jij de nieuwe V NK-bibliografie samen?

V
N
K

Bibliografie

Kunst en
Kunstnijverheid
tot 1550

—
Samengesteld
door
Kirsten Derks

—
2018

VERENIGING VAN NEDERLANDSE KUNSTHISTORICI
BIBLIOGRAFIE 2018

V
N
K

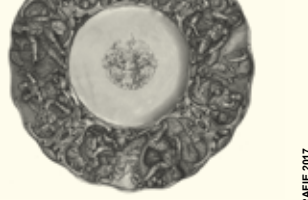

Beeldende kunst en
kunstnijverheid
1700-1850

(2012-2016)

—
Samengesteld door
Loes Scholten

—
2017

VERENIGING VAN NEDERLANDSE KUNSTHISTORICI
BIBLIOGRAFIE 2017

De VNK brengt ieder jaar een bibliografie uit waarin zo volledig mogelijk publicaties uit een specifiek veld van de kunstgeschiedenis worden opgesomd. Voor de VNK-bibliografie 2019 is het de beurt aan publicaties uit de periode 2014 t/m 2018 die betrekking hebben op Beeldende kunst en kunstnijverheid 1550-1700. Er moet een lijst samengesteld worden met alle publicaties over dit onderwerp die door Nederlandse kunsthistorici zijn geschreven tussen 2014 en 2018. De VNK biedt voor deze opdracht €2500,00 incl. btw.; exclusief btw betreft dat ca. €2070. Er wordt uitgegaan van een tijdsbesteding van ca. 160 uur. Binnen deze uren zou je de lijst publicaties samenstellen, de aanvullingen die door kenners uit het veld gesuggereerd worden verwerken en van een selectie publicaties de kافت inscannen. Die kaften worden gebruikt wanneer de bibliografie en de inleiding – die naar aanleiding van de bibliografie door een hoogleraar geschreven wordt – worden gecombineerd in een opgemaakte versie die online op de website van de VNK verschijnt en wordt opgenomen in bibliotheekcollecties. Een overzicht van verschenen bibliografieën is [hier te vinden](#).

Reageren

De VNK richt zich voor het samenstellen van de bibliografie op net afgestudeerden en freelancers. Heb je interesse in deze opdracht? Laat dit dan zo snel mogelijk, maar in ieder geval voor 20 januari weten bij Eline Levering (office-manager VNK) via secretariaat@kunsthistorici.nl. We ontvangen graag je cv en een korte motivatie waarom je geschikt bent voor deze opdracht. Uiteraard strekt het tot aanbeveling wanneer je goed thuis bent in de Beeldende kunst en kunstnijverheid 1550-1700.

Florilegium, tentoonstelling in Artist First!, december 2018.

Artist First! Een nieuw galerieconcept in Nederland

Ter afsluiting van het jaar bezocht de VNK-sectie Zelfstandige Kunsthistorici het nieuwe initiatief *Artist First!* in Amsterdam. Hier presenteren Francis Boeske Projects, LangArt, Dapiran Art Project Space en The Gallery Club een hedendaags kunstprogramma bestaande uit individuele tentoonstellingen en events, maar ook gezamenlijke presentaties en cross-overs tussen kunstenaars. *Artist First!* opende in september haar deuren en is het eerste duurzame samenwerkingsverband binnen de Nederlandse galleriesector. Reden genoeg voor een bezoek van de VNK.

De verf op de muren is net droog en het laatste werk wordt nog opgehangen – de tentoonstelling *Florilegium* is zo goed als af voor de publieksopening op 1 december. Francis Boeske vertelt dat zij deze tentoonstelling heeft samengesteld met werk van Danielle Kwaaitaal, een van de fotografen uit haar stal. Het zijn steeds kortlopende presentaties en in januari is Ron Lang al weer aan de beurt met een nieuwe tentoonstelling. Zo biedt *Artist First!* het hele jaar een doorlopend en afwisselend programma.

Hoe is deze samenwerking eigenlijk tot stand gekomen? Cathelijne Dapiran en Francis Boeske vertellen dat zij de jaren hiervoor een eigen galerie hadden, maar daarbinnen voldoende flexibiliteit misten. Het runnen van een galerie brengt immers doorlopende kosten met zich mee, zoals de huur maar ook promotioneel drukwerk en de organisatie rondom de vernissages. Daartegenover moet je dan wel continu goed verkoopbare tentoonstellingen zetten. Dankzij *Artist First!* is die druk weg en zijn ze weer beschikbaar voor evenementen buiten de galerie

om, zoals atelierbezoeken en deelname aan (inter)nationale kunstbeurzen. Gili Crouwel organiseerde met The Gallery Club al korte tentoonstellingen op verschillende locaties in binnen- en buitenland, maar ze miste een basis, een zichtbare vaste plek in de stad. Ten slotte wilden vader en dochter Ron en Sara Lang de filosofie van hun galerieruimte vernieuwen en zagen de voordelen van deze nieuwe samenwerking. Zodoende delen ze nu hun galerieruimte aan de Laurierstraat met de andere galeriehouders.

“De vierkantemeterprijs in Amsterdam is torenhoog, terwijl kopers steeds vaker kiezen voor een kunstbeurs waar alles handig onder een dak is te vinden.”

Ze lijken een slimme koers te gaan varen, want de vierkantemeterprijs in Amsterdam is

“De samenwerking bevindt zich in de voorhoede van de Nederlandse galeriesector en lijkt een antwoord op vergelijkbare initiatieven in het buitenland.”

torenhoog, terwijl kopers steeds vaker kiezen voor een kunstbeurs waar alles handig onder een dak is te vinden. Het is dus slim om je krachten te bundelen en in te spelen op de behoeften van de klant. Dit concept kan dan ook als voorbeeld dienen voor andere zelfstandige ondernemers. De partners hebben namelijk geen VOF opgericht en blijven ook hun eigen kunstenaars vertegenwoordigen. Zo opende *Artist First!* in september met een gezamenlijke presentatie, maar de rest van het jaar wordt het programma verdeeld over de vier partners. “We hebben elkaar gevonden vanwege onze drive om te blijven vernieuwen en de waardering voor elkaars programma, maar vooral

De VNK-sectie Zelfstandige Kunsthistorici in *Artist First!*, 30 november 2018.

ook omdat we kunstenaars willen stimuleren in hun carrière”, aldus Francis Boeske. Toch zou het interessant kunnen zijn als de galeriehouders ook samen tentoonstellingen organiseren, om onvermoede dwarsverbanden tussen kunstenaars bloot te leggen en de rol van *Arists First!* zodoende ook inhoudelijk sterker te maken.

De samenwerking bevindt zich in de voorhoede van de Nederlandse galeriesector en lijkt een antwoord op vergelijkbare initiatieven in het buitenland. Zo opent eind 2019 in Londen Cromwell Place, een top-end locatie voor tentoonstellingsruimtes, kunststopslag, logistieke- en marketingondersteuning. Hier

Introduces, tentoonstelling in Artist First!, september 2018.

kunnen kunsthandelaren, adviseurs, galeries en curatoren onder een dak werken tegen een lidmaatschapsvergoeding vanaf £2200,- per jaar. Een ander Brits initiatief, dat wellicht beter bij de Nederlandse portemonnee past, is Condo. Dit is een grootschalige samenwerking van internationale galeries, waarbij de ontvangende galerie de ruimte deelt met een bezoekende galerie. Het geeft de bezoekende galerie de kans om elders werk aan te bieden voor een fractie van de prijs van een beursdeelname. Het biedt daarmee ook ruimte voor artistiek experiment van starters.

Luidt Artist First! de toekomst van de galeriesector in Nederland in? Gezien de toenemende vraag naar flexibiliteit van de galeriehouder en de behoefte van de koper voor alles onder een dak wel. Belangrijk is dat de belangen van de kunstenaar voorop blijven staan, zoals het initiatief met hun naam beoogt. Uiteindelijk blijft dat de grootste uitdaging voor de hele kunstmarkt.

*Samantha Hoekema en
Menno Jonker
Namens de VNK-sectie
Zelfstandige Kunsthistorici*

V

TERUGBLIK 2018

Bibliografie Kunst en
Kunstnijverheid tot 1550

N

Bibliografie

Kunst en
Kunstnijverheid
tot 1550

Samengesteld
door
Kirsten Derks

2018

K

JIJ
VLIEGT
ZIJ
VLUCHTEN

JIJ
VLIEGT
MEER
VLUCHTE-
LINGEN

DOES A GAY
IDENTITY
CREATE
GAY ART?

DO
BLEND
BEHAVE
BELONG

TERUGBLIK 2018

1 februari 2018:
Kijkje in de keuken bij het
Van Abbemuseum

TERUGBLIK 2018

2 maart 2018:
tentoonstellingsbezoek 4 realisten |
Dwars kijken in Museum MORE

TERUGBLIK 2018

13 april 2018: netwerkborrel
zelfstandige kunsthistorici

TERUGBLIK 2018

7 juni 2018:
Kunst, kijken en kennerschap bij
Hoogsteder & Hoogsteder

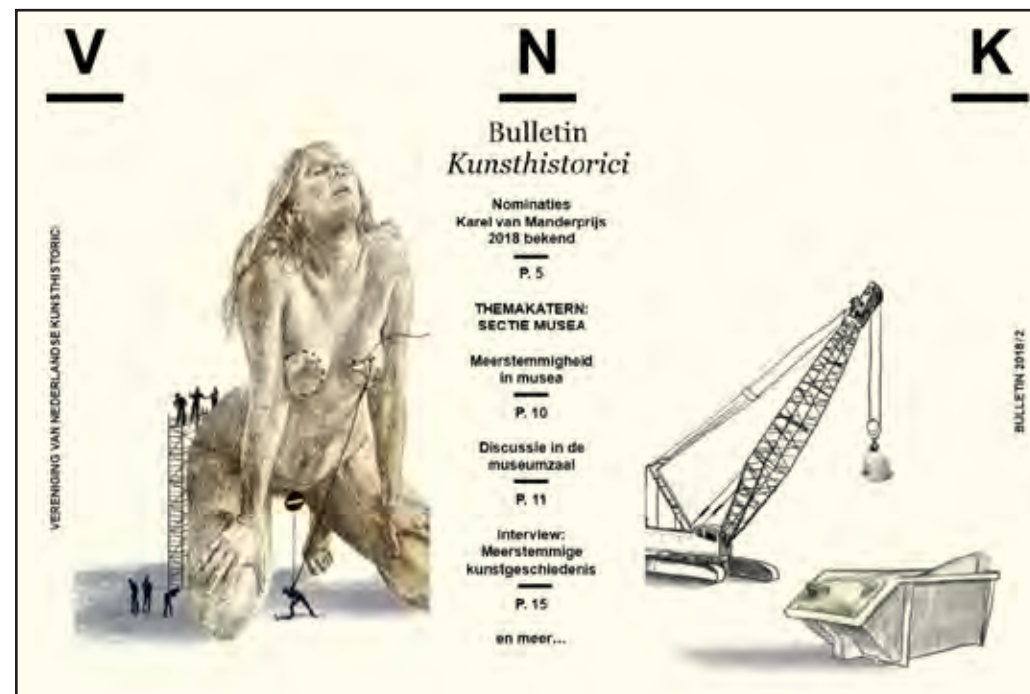

TERUGBLIK 2018

12 oktober 2018:
Rondleid event Stedelijk Museum
Amsterdam

TERUGBLIK 2018

Bulletin Kunsthistorici 1 & 2

THEMAKATERN: Kunsthistorische Dag 2018

Kunsthistorisch onderwijs buiten de muren

Een verslag van de Kunsthistorische Dag 2018

Door Arjan de Koomen

Het inhoudelijke deel van de Kunsthistorische Dag 2018 ging over de vraag of de universitaire opleidingen genoeg voorbereiden op het werkende leven na de studie. Onder de titel *Kunsthistorisch onderwijs buiten de muren* waren vier sprekers gevraagd om een ‘venster op de buitenwereld’ te presenteren uit de opleiding die de spreker vertegenwoordigde. We hoopten dat zulke ontwikkelingen onze leden, die veelal buiten de universitaire wereld werkzaam zijn, nieuwsgierig zou kunnen maken. Dat deed het ook. De Doelenzaal in de UB van de Universiteit van Amsterdam was goed gevuld.

In mijn inleiding wees ik erop dat het niet alleen ging om leuke inzichtjes op de uitzichtjes die de huidige curricula bieden, maar dat het thema een belangrijke inhoudelijke discussie weerspiegelt. De vraag namelijk of het de taak van de universiteit is om een academische oefening te bieden zonder zich over de bestemming ervan te bekommeren, aangezien dat het waardevolle en unieke van studeren is. Of dat zo’n opvatting nogal zelfgenoegzaam is en dat de universiteit meer dan voorheen moet proberen kunsthistorici voor een maatschappelijke taakvervulling op te leiden, voor een beroepsuitoefening die doorgaans juist buiten de universiteit ligt.

Wat leverde dat voor presentaties op? Ann-Sophie Lehmann uit Groningen liet zien hoe haar studenten Kunstgeschiedenis lessen krijgen op de Kunstacademie Minerva. Anders dan bij het gebruikelijke vak Kunsttechnieken wordt het onderwijs op een kunstacademie gegeven. Bovendien gaat het bij deze onderwijsvorm om een bredere ambitie, te weten plaats te geven aan leerprocessen die op manuele en zintuiglijke ervaringen zijn gebaseerd. Dat is inderdaad een verruiming van het denk-kader van de kunsthistorische opleidingen.

Eva Röell sprak namens de UU, waar al meer dan 20 jaar een docent uit de Monumentenzorg part time is aangesteld. Ze maakte duidelijk dat voor de bouwkunst de tegenstelling tussen academische binnenwereld en die van de monumenten erbuiten niet zo groot is en dat ook nimmer geweest is. Er heeft altijd een sterke band tussen beide werelden bestaan en daarom is ook nau-

“Frappant is dat er voor de zorg voor monumenten veel afgestudeerden nodig zijn, maar dat slechts weinig studenten ervoor kiezen.”

welijks sprake van inhoudelijke frictie. Frappant is dat er voor de zorg voor monumenten veel afgestudeerden nodig zijn, maar dat slechts weinig studenten ervoor kiezen. In die zin zou meer aandacht voor het werkveld nog wel wenselijk zijn. Lex Bosman deed een oproep om als universiteiten gezamenlijk te komen tot

een landelijke poule van vakken, waar studenten tussen kunnen pendelen, zoals ook bij andere opleidingen gebeurt. Een oproep die al eerder te lezen was in het themakatern Universitair onderwijs in het Bulletin Kunsthistorici van april 2017 ([lees het artikel hier](#)).

Rachel Esner presenteerde het door haar gecoördineerde Masterprogramma dat opleidt tot museumconservator, tegenwoordig *Curating Art & Cultures* geheten. Het is een samenwerking tussen de VU en de UvA die al heel wat jaren bestaat en een groot aantal afgestudeerden een baan in de musea heeft bezorgd. Een kenmerk van deze opleiding

is de eenjarige stage in een museum, waardoor de conservatoren in de musea een hele grote rol als opleider spelen. Rachel benadrukte de ambitie om met dit programma het academische niveau van conservatoren te vergroten. Dat maakte wel enige discussie los, waarvoor echter te weinig tijd was. Aangezien veel kunsthistorici in musea werken is het duidelijk dat de opleiding ervoor uitgebreider als themadag terug mag komen.

Parallel introduceerde Joost Keizer (RUG) het recente initiatief van de twee instituten in Italië om een minor-programma voor bachelorstudenten aan te bieden. Dit plan is onlangs

gelanceerd en in samenwerking tussen Nederlandse historici en kunsthistorici tot stand gekomen. Het zou door een intellectueel uitdagend programma studenten van beide opleidingen moeten bedienen. Door vier maanden te verblijven in de geconcentreerde wereld van de instituten in Italië, zou hier een geheel andere leerervaring geboden worden dan in Nederland.

“Moet het onderwijs nog meer buitensmuurs gaan? Is het met de genoemde initiatieven wel goed zo?”

Aan het eind van de dag, voorafgaand aan de prijsuitreikingen, werd teruggeblikt en aan het aanwezige publiek gevraagd wat ze van de ontwikkeling richting het werkveld vinden. Moet het onderwijs nog meer buitensmuurs gaan? Is het met de genoemde initiatieven wel goed zo? Of moeten we er juist voor waken om te veel met deze wind mee

—

“Er stond een grote groep in het midden, een iets kleinere groep koos voor ‘meer’ en slechts een klein groepje voor ‘minder’.”

—

te waaien? Door letterlijk een standpunt in de zaal in te nemen, werd het oordeel van de collegiale gemeenschap aanschouwelijk. Er stond een grote groep in het

midden, een iets kleinere groep koos voor ‘meer’ en slechts een klein groepje voor ‘minder’.

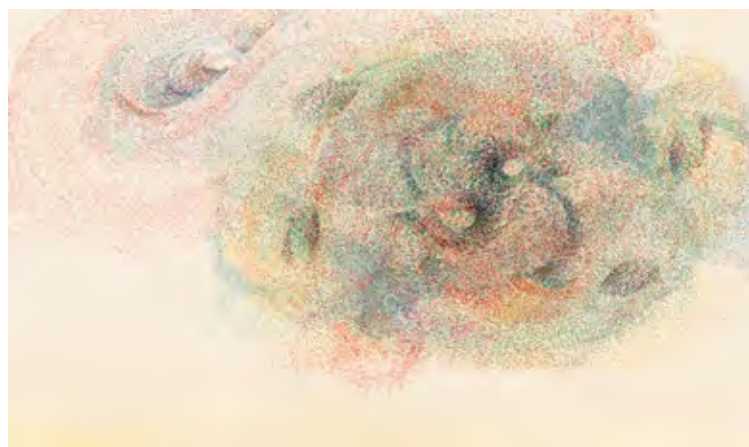
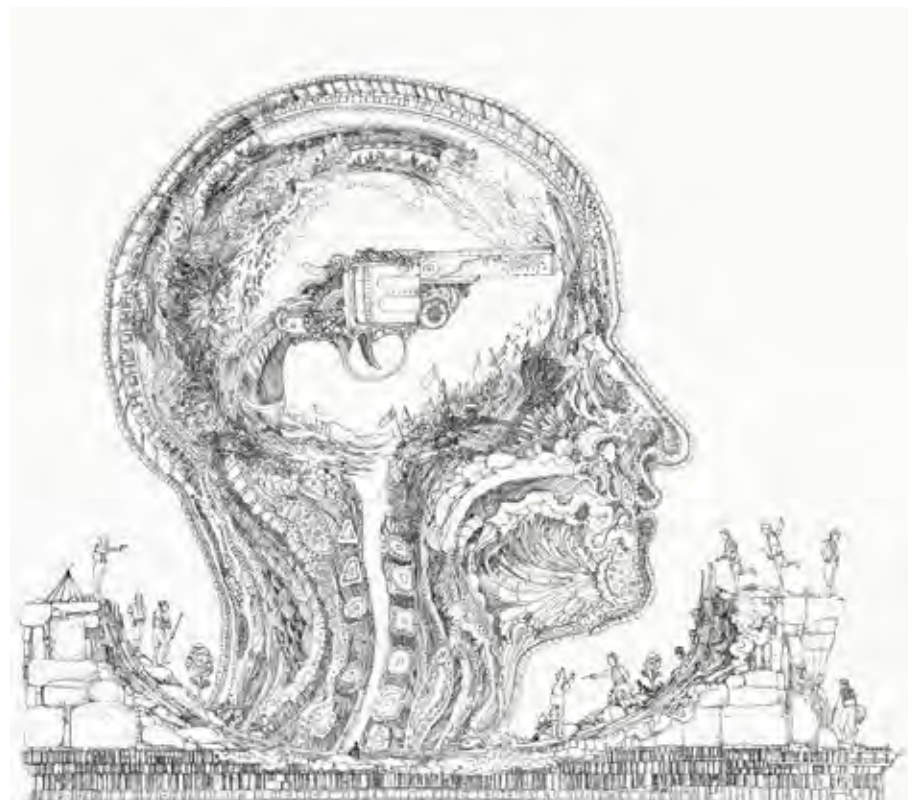
De dag had het belang van het vraagstuk dus weten over te brengen. Duidelijk werd evenwel dat we er nog niet klaar mee zijn. Ook kwam de noodzaak om meer interuniversitair samen te werken naar voren. Voor al deze buitenmuurse initiatieven zou de VNK heel goed de rol van gespreksleider kunnen vervullen.

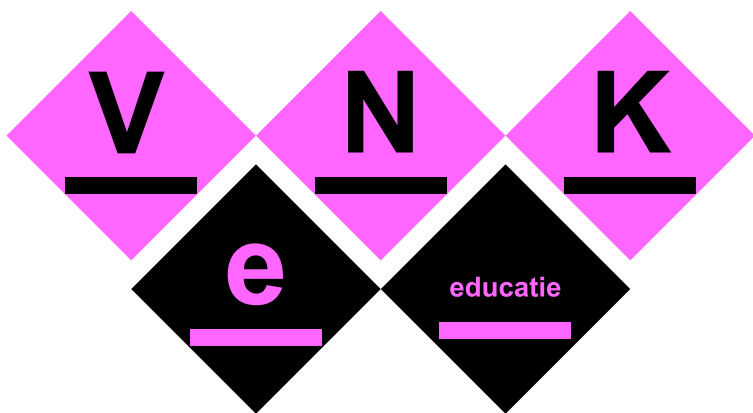

Over de illustrator Ludwig Volbeda

Ludwig Volbeda (1990) is kinderboekenillustrator en kunstenaar. Ludwig woont en werkt vanuit zijn thuisstudio in Amsterdam. Hij vult elke centimeter van zijn muren met piepkleine aantekeningen, tekeningen en verhalen. Zijn illustraties zijn gedetailleerd. Hij vindt het leuk om kleine coderingen en scripts in zijn boeken te verbergen, zoals morsecode en het Moonschrift. Zijn inspiratiebronnen zijn divers, met een plaats voor literatuur, geschiedenis, landschappen, fotografie, poëzie, dagelijkse conversaties en strips. Strips inspireren hem om te experimenteren met de esthetiek van sequentiële kunst; de kaders en het ritme van beelden. Voor het prentenboek 'De vogels', geschreven door Ted van Lieshout, heeft hij de Grand Prix Biennale of Illustrations Bratislava gewonnen. In 2018 won hij de Gouden Penseel voor het boek 'Fabeldieren', geschreven door Floortje Zwigtmann. Zijn werk is te bekijken op www.ludwigvolbeda.nl

OPINIE

**Openheid van zaken:
leidt de studie Kunstgeschiedenis echt op voor de praktijk?**

Visie van de sectie educatie op de VNK-dag

Tijdens de afgelopen VNK-dag ‘Buiten de muren’ presenterden vier sprekers projecten die in het leven zijn geroepen om de kunsthistorische opleiding beter op het postuniversitaire leven te laten aansluiten. Onze indruk na de lezingen en de daarop volgende discussie is dat deze initiatieven weliswaar een stap in de goede richting zijn, maar dat er nog een grote opgave ligt om voor alle aankomende kunsthistorici een betere afstemming met de beroepspraktijk te realiseren.

Best practice

Misschien nog de meest concrete en effectieve aansluiting biedt het project van de Universiteit Utrecht, toegelicht door docent kunst- en

architectuurgeschiedenis Eva Roëll. De UU biedt architectuurstudenten al sinds de jaren 60 een praktisch opleidingsprogramma in samenwerking

met monumentenzorg, via praktijkstages en colleges van mensen uit het werkveld. De universiteit voorziet op die manier daadwerkelijk in een betere aansluiting op het werkveld; daar zouden meer universiteiten een voorbeeld aan kunnen nemen.

Mag het iets meer zijn?

Bij de lezing van Ann-Sophie Lehmann horen we over de samenwerking tussen RUG en Academie Minerva, waarbij studenten kunsttechnieken leren in de praktijk. Een interessant initiatief, waarvan we ons nog wel afvragen in hoeverre het in deze vorm daadwerkelijk voorbereidt op een toekomstig beroep. Het project biedt een verkenning van artistieke materialen en technieken maar, omdat het alleen wordt gegeven in het eerste jaar, zonder follow-up voor studenten die een specialisatie kiezen. We kunnen ons voorstellen dat een student middeleeuwse kunstgeschiedenis meer heeft aan het werken met eitempera, en iemand van nieuwste tijd meer aan gips, 3D-print en digitale fotografie. Voor zover we weten is de RUG de enige universiteit die een dergelijk

programma aanbiedt. Werk aan de winkel dus, om dit in basis goede initiatief zowel binnen de RUG als naar andere universiteiten verder uit te breiden.

Happy few

Bij de effectiviteit van de projecten van Joost Keizer (RUG) en Rachel Esner (UvA) plaatsen we een paar kritische kanttekeningen. In beide gevallen gaat het om een selecte groep studenten. Verder vragen we ons af in hoeverre de programma's inhoudelijk een adequate voorbereiding op het werkveld vormen. In het 'pelgrimage-programma in Rome en Florence', een interuniversitair samenwerkingsverband, volgen acht studenten per jaar een interdisciplinair programma in Italië: een soort laboratoriumomgeving met focus op het vak vanuit de letteren. Daarbij is de blik niet zozeer naar buiten, maar naar binnen gericht – en lijkt deze minor vooral geschikt voor wie een academische loopbaan ambieert.

Ook de masteropleiding *Curating Art and Cultures* (geheel in het Engels), waarover Rachel Esner

vertelt, bereikt alleen de kleine groep studenten die de drie ronden tellende selectieprocedure heeft doorlopen. We krijgen ook een beetje de indruk dat deze master – wellicht onbedoeld – vooral opleidt voor een plek in de ivoren toren van de kunst(historische)wereld. In het curriculum lijkt met name aandacht te zijn voor de skills van een conservator in de oude zin van het woord. Tegenwoordig is een museumconservator of -curator in de praktijk vooral bezig met overdracht van wetenschappelijke inhoud aan een breed publiek. Aandacht voor educatie lijkt ons in deze tijden van toenemende publieksparticipatie in erfgoedinstellingen dan ook geen overbodige luxe.

Wat kan de VNK doen?

In de wetenschap dat de studie Kunstgeschiedenis aan alle universiteiten steeds kleiner wordt, komen we al napratend tot het inzicht dat er voor de VNK hier een rol ligt. Als beroepsvereniging zouden we meer betrokken kunnen en moeten zijn bij de studie Kunstgeschiedenis, in de eerste plaats door een bredere

voorbereiding op het werkveld te stimuleren. Om dit streven te onderbouwen, zou het interessant zijn te onderzoeken wat er van kunstgeschiedenis-alumni geworden is: zijn zij een aantal jaren na hun afstuderen nog werkzaam in de kunst(geschiedenis)? Een kleine rondvraag in eigen gelederen geeft de indruk dat opvallend veel ex-studiegenoten in een andere branche terechtgekomen zijn.

Ambitie

De sectie Educatie heeft dan ook de ambitie om een bijdrage te leveren om de kunsthistorische opleidingen beter te laten aansluiten op de huidige arbeidsmarkt. Denk hierbij aan (gedeeltelijke) toespitsing van de kunsthistorische studie op taken in het educatieve werkveld, om meer kunsthistorici voor te bereiden op de overdracht van hun kennis aan een groter publiek. Het is jammer als kostbare vakkennis verloren gaat, omdat kunsthistorici zich omscholen of gaan werken in een ander vakgebied.

De flexibele kunsthistoricus

Het huidige werkveld vraagt nu eenmaal steeds minder ‘harde’

kunsthistorisch onderzoekers en steeds meer ‘overdrachts-kunsthistorici’: mensen die kunnen schakelen tussen de werelden van wetenschap en publiek. Dat vergt aanpassingen in het studieprogramma, maar niet in de generalistische vorm van de laatste tijd – met zo’n eerste jaar van een plukje theaterwetenschap hier en wat cultuurwetenschap daar. Het zou veeleer moeten gaan om overdrachtsvaardigheden van kunsthistorische kennis, zoals didactiek, rondleiden en niet in de laatste plaats: goed schrijven voor publiek. Maar ook bijvoorbeeld kunsttechnieken en technische kunstgeschiedenis, voor als je de kunsthandel of galeriewereld in wilt.

Weliswaar biedt een aantal universiteiten een educatieve minor, maar dat is geen verplicht onderdeel van de studie. De vaardigheden waaraan wij denken zouden alle studenten Kunstgeschiedenis moeten meekrijgen, naast een verplichte stage. Daarnaast zien we ook de noodzaak van een universitaire master kunst(historische) educatie, die breder opleidt dan alleen voor docent VO.

VNK: word zichtbaar onder studenten

De VNK-sectie Educatie zou in dit opzicht een stimulerende en adviserende rol kunnen spelen. We willen de VNK actiever onder de aandacht brengen bij de studies Kunstgeschiedenis en de voordelen van aansluiting bij onze beroepsvereniging promoten. Bijvoorbeeld in de vorm van een gratis jaarlidmaatschap voor afstudeerders. De contacten die in het verleden met studieverenigingen zijn gelegd zijn hiervoor een goed startpunt.

De VNK-e bestaat uit Sara Backer (rondleiders/museumdocenten), Niels Nannes en Annemarie Buren (kunsthistorisch docenten), Akkerym Doevendans (cursusdocenten) en Marie Baarspul (museale /zelfstandige educatoren).

Wil je je aansluiten? Wordt dan lid van onze [LinkedIn-groep](#) en volg ons op [Facebook](#)

En: we zijn nog op zoek naar een bestuurslid uit de museumwereld. Geef je op via educatie@kunsthistorici.nl

PRIJSWINNAARS AAN HET WOORD

Winnaar Karel van Manderprijs: Matthias Ubl

De VNK heeft de Karel van Manderprijs, de belangrijkste kunsthistorische prijs van Nederland, dit jaar toegekend aan Dr. Matthias Ubl. De conservator Vroege Nederlandse Schilderkunst van het Rijksmuseum ontving de prijs voor zijn publicatie *Der Braunschweiger Monogrammist: Wegbereiter der niederländischen Genremalerei vor Bruegel* (Petersberg, 2014). De prijs wordt sinds 1958 toegekend voor een waardevolle wetenschappelijke kunsthistorische publicatie.

Volgens de jury is deze indrukwekkende en veelomvattende studie essentieel voor een compleet beeld van de kunstgeschiedenis. De waarschijnlijk in Antwerpen werkzame Brunswijkse Monogrammist speelde een grote rol in de eerste helft van de zestiende eeuw. Hij was een belangrijke spil in het netwerk van kunstenaars in de Lage Landen en zijn artistieke aanpak bij het ontwikkelen van nieuwe thema's en composities had groot effect op latere generaties, waaronder de beroemde Pieter Bruegel de Oude.

Matthias Ubl studeerde kunstgeschiedenis in Heidelberg en Londen en promoveerde aan de Universiteit van Freiburg im Breisgau bij Jochen Sander. Hij is werkzaam als conservator vroege Nederlandse en Duitse schilderkunst en gebrandschilderd glas in het Rijksmuseum. Voor dit Bulletin spraken we met hem.

Hoe was het om de Karel van Manderprijs te ontvangen?

Het kwam totaal onverwacht; ik was compleet overdonderd. Het is uiteraard een grote eer. Het is bovendien bijzonder omdat het een monografische studie betreft.

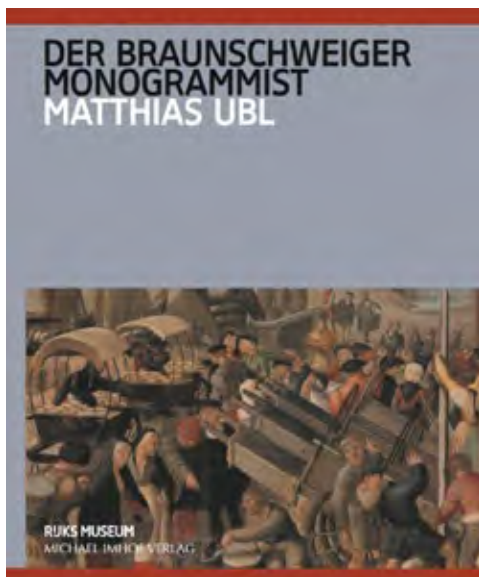
Was het je eerste prijs als kunsthistoricus?

Ik heb voor de dissertatie waar het boek uit is voortgekomen in 2010 de Wetzsteinpreis gekregen. Dat was een prijs van het kunsthistorisch instituut van de eigen universiteit voor de beste dissertatie van het jaar.

Hoe ben je op het onderwerp gekomen, een monografie gewijd aan de anonieme zestiende-eeuwse schilder met de noodnaam Braunschweiger Monogrammist?

Ik heb als student stage gelopen in het Städelmuseum in Frankfurt bij Jochen Sander, adjunct-directeur en conservator Duitse, Nederlandse en Vlaamse schilderijen. Hij gaf de opdracht om in de ochtend bepaalde schilderijen intensief te bestuderen en 's middags bediscussieerden we

die dan. Zo heb ik de heel erg spannende bordeelscène van deze meester uit die collectie leren kennen. Zo is het begonnen.

Wat was de grootste uitdaging bij je onderzoek?

Naast de volharding om het af te maken, was dat vooral musea te bewegen om technische onderzoek naar hun schilderijenbezit te doen en die gegevens mij ter beschikking te stellen. In een paar gevallen heeft Jochen Sander een doorslaggevende rol gespeeld om conservatoren in die musea zover te krijgen.

Je boek is door het Rijksmuseum in het Duits gepubliceerd. Waarom?

Ik had dit boek ook in het Engels kunnen schrijven, maar ik koos voor mijn moedertaal. De taal waarin ik mij het meest genuanceerd kan uitdrukken. Taal is immers ons voornaamste instrument. Ik vind het zorgelijk dat in Nederland steeds minder jonge kunsthistorici Duits lezen. Ik was vorige week bij het Bruegelcongres in Wenen en daar bleek eens te meer dat de publicaties van Max J. Friedländer en Gustav Glück van vier generaties geleden nog staan als een huis. Echt belangrijk om die taal te kunnen lezen.

Wat zijn je plannen voor de komende jaren?

Dat zijn Rijksmuseum-projecten, zoals de bestandscatalogus vroege schilderkunst, de RKD/Rijksmuseum Summer School 2019: Northern Renaissance Art en een tentoonstelling over Renaissanceportretten die ik samen met mijn collega Sara van Dijk maak [winnaar van de Jan van Gelderprijs 2016].

De prijsuitreiking vond plaats tijdens de Kunsthistorische Dag met het thema kunsthistorisch onderwijs buiten de universitaire muren. Sprak dat onderwerp je aan?

Ja, heel interessant en relevant. Ik werk immers in een museum, en vind het boeiend de jonge generatie zich dagelijks te zien ontwikkelen. Daarom zou ik over dat onderwerp graag nog eens doorpraten.

Alle prijswinnaars

PRIJSWINNAARS AAN HET WOORD
Jan van Gelderprijs 2018
Mireille Cornelis

De VNK heeft de Jan van Gelderprijs, bedoeld als aanmoediging voor een jonge en veelbelovende Nederlandse kunsthistoricus, tijdens de Kunsthistorische Dag 2018 uitgereikt aan Mireille Cornelis voor haar publicatie *In de ban van Hercules Segers: Rembrandt en de Modernen*. Een interview met de prijswinnaar.

Wat betekent het winnen van de Jan van Gelderprijs voor jou als jonge wetenschapper?

‘Het is een enorme blijk van waardering van collega’s. De toedeling van de prijs kwam als een grote verrassing en ook als een heel welkome aanmoediging om mijn onderzoek en carrière voort te zetten. Voor mijzelf was het al heel duidelijk dat ik het onderzoek in moet. Maar het is toch lastig om beurzen te krijgen en promotieplekken zijn schaars. Deze prijs voelt echt als een hart onder de riem’.

De publicatie waarvoor je de prijs wint is *In de ban van Hercules Segers*:

***Rembrandt en de Modernen*, een tentoonstellingscatalogus. Hoe ben je bij de tentoonstelling betrokken geraakt en wat is je band met het onderwerp?**

‘De weg daarnaartoe is eigenlijk een paar jaar geleden ingezet. Tijdens mijn onderzoeksmaster liep ik stage in het Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud in Keulen en daar kreeg ik de eerste kans om diepgaand onderzoek naar Segers te doen. Zij hadden net groen licht gekregen om een tentoonstelling over prenten van Segers en werk van filmmaker Werner Herzog te maken. Ik werd gevraagd daaraan mee te werken en heb samen met conservator Thomas Ketelsen die

tentoonstelling gemaakt. Ik was helemaal in mijn nopjes omdat mijn twee liefdes, 17e-eeuwse prentkunst en 20ste-eeuwse kunst in deze tentoonstelling samenkwamen. Ik merkte toen dat veel moderne kunstenaars zo intens reageerden op Segers werk, dat fascineerde mij. Ik kende geen andere voorbeelden van zo’n uitzonderlijke receptiegeschiedenis en besloot dan ook dit onderzoek terug in Nederland voort te zetten. Ik heb mijn masterthesis dus over dat bijzondere *Nachleben* van het werk van Segers geschreven. Tijdens mijn stage had ik regelmatig contact met Huigen Leeftang van het Rijksmuseum, omdat zij daar ook een tentoonstelling over Segers in de

planning hadden. Uiteindelijk ben ik door hem voorgesteld aan Museum Het Rembrandthuis om daar als gastconservator de tentoonstelling *In de ban van Hercules Segers: Rembrandt en de Modernen* te maken. Dat was natuurlijk een buitengewone kans om als jonge kunsthistoricus zo’n tentoonstelling te maken.’

Wat was je grootste uitdaging bij het maken van de tentoonstelling en het schrijven van de publicatie?

‘Dat was toch wel de tijdsdruk om alles te realiseren en het schrijven. Ik deed destijds veel tegelijk: ik moest mijn studie afronden en deed daarvoor een stage in Paleis Het Loo, moest mijn

thesis schrijven én ik begon aan de Universiteit Utrecht als docent. Het was heel uitdagend en stressvol. Terugkijkend heb ik juist veel steun gekregen van mijn collega's aan de Universiteit Utrecht en Paleis Het Loo. Mede door die steun lukte het en was het een heel leerzaam en enerverend jaar. Ik kon daardoor ook de blijdschap van het onderzoeken en schrijven bewaren.'

De jury van de Jan van Gelderprijs stelt bekoord te zijn 'door de vreugde van de kunstgeschiedenis die uit Mireille Cornelis tentoonstellingsteksten spreekt en van de door haar vertoonde kunsthistorische reikwijdte'.

Zijn dit inderdaad kenmerken van jouw schrijf- en onderzoeksstijl?

'Dat is het grootste compliment dat je kunt krijgen. Ik herken mijzelf daar wel in. Het is niet iets wat ik bewust nastreef, maar ik ben heel blij dat de vreugde die ik zelf ervaar bij het schrijven voelbaar is in de teksten. Ondanks de tijdsdruk heb ik nooit het plezier in het werk verloren.'

Er werd door de jury gerefereerd aan je wandeltocht, na het afronden van de publicatie. Kun je daar iets meer over vertellen?

'Erg leuk dat de jury dit aanhaalde tijdens de uitreiking. Heel lang wandelen leek me altijd al mooi, en na het afronden van de tentoonstelling had ik daar veel zin in. Ik ben gaan lopen van mijn ene thuis in Utrecht naar mijn tweede thuis in Florence: het NIKI (Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut). Ik had na de tentoonstelling behoefte om alles te verwerken en ik vind dat je dingen niet moet uitstellen maar gewoon moet gaan doen. Dus ik ging. Ik heb er 71 dagen over gedaan. Het is heel fijn om zo'n

fysieke inspanning aan te gaan, na de mentale inspanning daarvoor. Op zo'n wandeltocht merk je dan hoe goed lichaam en geest kunnen samenwerken.'

Je werkt als zelfstandig kunsthistoricus onder andere voor de Karel Appel Stichting en het Wallraf-Richartz-Museum. Welke kant wil je op in je carrière?

'De combinatie van het oude en het moderne houd ik vast. Wat ik echt wil, is promoveren en specialist worden op het gebied van werken op papier. Momenteel laat ik mijn promotie-ideeën rijpen. Ik zou wel als buitenpromovendus daar volgend jaar mee verder willen. Uiteindelijk zie ik mijzelf wel als specialist in een prentenkabinet terecht komen of aan de universiteit. Daar voel ik me thuis.'

Je voelt je thuis op de universiteit, zeg je. Wat vond je van het onderwerp van de Kunsthistorische Dag: 'Kunsthistorische onderwijs buiten de muren'?

'Het was een goed onderwerp om met elkaar over te 'bomen'. Het staat regelmatig op de agenda, en

ook studenten vragen me vaak welke richtingen ze op kunnen in het werkveld. Op de dag waren er goede discussies en werd ook duidelijk dat we al veel buiten de muren van de universiteit treden. Het was heel verhelderend en veel mensen bleken al wel op één lijn te zitten, bijvoorbeeld wat betreft het bruggen slaan tussen universiteiten. Wat mij betreft zijn de muren van de universiteit niet zo hoog.'

Tijdens de Kunsthistorische Dag werden diverse kunsthistorische prijzen uitgereikt. Als jij een kunsthistoricus een prijs zou mogen geven, wie zou dat dan zijn en waarom?

'Een heel moeilijke vraag, ook omdat het lastig is namen te noemen die niet al prijzen kregen. Maar waar ik meer waardering voor zou willen zien is voor kunsthistorici die onderzoek doen naar bijvoorbeeld onderwerpen in de marges van prenten en tekenkunst en juist niet kiezen voor veilige, populaire onderwerpen. Zij experimenteren er op los en zouden een hart onder de riem kunnen gebruiken. Een prijs voor kunsthistorici met lef!'

PRIJSWINNAARS AAN HET WOORD

Winnaar Gijselaar Hintzenprijs: Ad de Visser

De Stichting De Gijselaar-Hintzenfonds reikt eens in de twee jaar een prijs uit aan een kunsthistoricus die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het stimuleren van kunsthistorische kennis bij een breder publiek. In 2018 viel de eer te beurt aan Ad de Visser. De jury: 'Je kunt in dit geval echt zeggen: hele generaties zijn opgegroeid met zijn leerboeken *Hardop kijken* en *Kunst met voetnoten*.' Voor dit Bulletin gingen we in gesprek met de prijswinnaar.

De Gijselaar Hintzenprijs wordt toegekend aan een kunsthistoricus die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het stimuleren van kunsthistorische kennis bij een breder publiek. Wat betekent het winnen van de prijs voor jou?

'Ik was verrukt! Toen ik werd gebeld was ik toch wel erg onder de indruk. Hoewel ik best weet dat wat ik doe wel deugt, ik heb 20 boeken gemaakt en altijd met redelijk succes. Sommige daarvan worden aan de universiteit gebruikt. Maar zelf heb ik nooit kunstgeschiedenis gestudeerd – ik ben tekenleraar geworden – en dat

is best bijzonder in het veld. Ik ben er dan ook zeer verguld mee dat ik juist uit de professionele hoek deze grote waardering krijg. Het is een 'hogere' vorm van erkenning.'

De jury roemt in het bijzonder uw 'durf': 'Van de grootste durf getuigt De Vissers grootste greep: Vice Versa, zijn zes jaar geleden verschenen geschiedenis van de westerse kunst en architectuur: 540 pagina's met meer dan 3.300 kleine afbeeldingen (en een website erbij waarop die reproducties groter te bekijken zijn). Vice Versa is, aldus Hans Bakx in

het blad *Kunstschrift*, 'een Nederlands equivalent van Janson en Honour & Fleming. (...) Het is niet minder dan het eerste en houdt zich staande naast het tweede.' Is durf inderdaad kenmerkend voor uw werkwijze?

'Ja, dat zou je wel kunnen zeggen. Het past bij mijn karakter. Ik ben niet bang om het experiment aan te gaan. Maar verder is het natuurlijk ook niet niks om in je eentje een kunstgeschiedenis te schrijven van de Grieken tot nu, denk ik achteraf. Maar dat is

achteraf. Vooraf had ik alleen een gezonde aarzeling. Na elk boek dat ik maakte legde ik de lat weer wat hoger. Het prikkelt me ook om te laten zien dat ik het wel kan. Ik heb daarin toch wel een beetje bravoure.'

Wat zijn je plannen voor de komende jaren? Waar zou je graag nog mee aan de slag gaan?

'Er zijn eigenlijk twee heel andere dingen waar ik nu mee bezig ben. Een persoonlijk project: ik schrijf brieven aan mijn moeder,

die overleden is toen ik jong was. Daarin komen ook allerlei (kunst)historische en maatschappelijke onderwerpen aan bod. Wat ik daarmee ga doen, weet ik nog niet. Ik ontdekte daardoor ook hoe leuk het eigenlijk is om te vertellen wat je zelf mooi en interessant vindt. Daarom ben ik ook begonnen met het samenstellen van mijn persoonlijke keuze van 100 kunstwerken. 'Carte blanche' dus. Dat zal dus ook een persoonlijk boek worden: 'His master's choice'.

De prijsuitreiking vond plaats tijdens de Kunsthistorische Dag, waarvan het thema het kunsthistorisch onderwijs buiten de universitaire muren was. Sprak dat onderwerp je aan?
 Nou, ik moet zeggen dat ik door de aankondiging wat op het verkeerde been was gezet. Ik had begrepen dat de bijdrage van Ann-Sophie Lehmann zou gaan over het kunsthistorisch onderwijs dat op de kunstacademies gegeven wordt. Maar het bleek te gaan over studenten kunstgeschiedenis die een kijkje nemen op de kunstacademie. Over het eerste

onderwerp had ik graag wat willen horen - ik gaf zelf jarenlang les aan kunstacademies, maar dat kwam helaas niet aan bod. Misschien in de toekomst nog! Overigens, om studenten kunstgeschiedenis echt iets te laten leren op de kunstacademie zou het in mijn ogen wel meer moeten zijn dan een 'snuffelstage'.

Tijdens de Kunsthistorische Dag werden diverse kunsthistorische prijzen uitgereikt. Als jij een kunsthistoricus een prijs zou mogen geven, wie zou dat dan zijn en waarom?

Dat is een hele lastige vraag. Maar een naam die in me op komt is die van Mariëtte Haveman, uitgever en hoofdredacteur van *Kunstschrift*. Zij verricht daar uitstekend werk, door haar auteurs uit te nodigen tot het schrijven van toegankelijke bijdragen die toch de complexiteit van de onderwerpen niet uit de weg gaan.'

PRIJSWINNAARS AAN HET WOORD

Winnaar Mr. J.W. Frederiksprijs: Jean-Pierre van Rijen

Tijdens de Kunsthistorische Dag op 9 november in Amsterdam, is voor de 25ste keer de Mr J.W. Frederiksprijs uitgereikt. Deze prijs werd in 1967 ingesteld en kan worden toegekend aan de auteur van belangwekkende studies op het gebied van de kunstnijverheid, kleine plastic en ornametiek. Dit keer ging de prijs naar Jean-Pierre van Rijen. Voor dit *Bulletin* gingen we in gesprek met de prijswinnaar.

Wat betekent het winnen van de Mr. J.W. Frederiksprijs voor je?

‘Een prijs is erkenning, dat motiveert. De Frederiksprijs is bijzonder omdat de unanieme toekenning komt van een vakjury, mensen die zelf doorkneed zijn in het vak. De prijs is ook niet - zoals vaker - sluikreclame voor een bank of een boekhandel: Frederiks zelf was en is een begrip in de kunstnijverheidswereeld. Hij was een gepassioneerd collectioneur, onder meer van zilver en tin, die zich naast een baan als ambtenaar ontwikkelde tot een expert binnen zijn verzamelgebied. De naam Frederiks is in het wereldje synoniem aan vier

kloeke, rond 1960 verschenen delen over Nederlands zilver die tot op de dag van vandaag aangehaald worden.’

Wat zijn je plannen voor de komende jaren? Waar zou je graag nog mee aan de slag gaan?

‘Ai, dat is een pijnpuntje. Met smaak werd tot besluit van de laudatio gegrapt dat ik wel een reeks boeken en boekjes schreef, maar dat het wachten nog steeds is op de afronding van mijn proefschrift... Een terechte sneer, daar niet van. Dat proefschrift belicht kerkelijk zilver ten tijde van het historisme – de neostijlen, zeg maar. Voor daarna zijn er

allerlei plannen. In een net verschenen boek over de collectie van de Martens-Mulder Stichting presenteerde ik 17de- en 18de-eeuws zilver in de context van contemporaine kunst en kunstnijverheid, met alle aandacht voor functie en originaliteit. Dat is geweldig om te doen, die lijn wil ik doortrekken.’

De prijsuitreiking vond plaats tijdens de Kunsthistorische Dag, waarvan het thema het kunsthistorisch onderwijs buiten de

universitaire muren was.

Sprak dat onderwerp je aan?

‘Muren en mores van de universiteit, daar moet je overheen stappen. Ik ben docent aan de vakgroep Kunstgeschiedenis van de Radboud Universiteit, waar de colleges niet beperkt blijven tot praatjes-met-plaatjes. Met *powerpoints* leer je het vak niet. Mijn specialisatie is toegepaste kunst, dus ik sjouw met zilverwerk als de edelsmeedkunst centraal staat, pak de IKEA-catalogus erbij als het over namaak en vervalsing gaat, snijd vóór een

college Ornamentleer acanthusbladeren uit de universiteitstuin. Maar ook dan schieten colleges en gastcolleges te kort, reden waarom we in Nijmegen meer excursies organiseren dan waar ook. In elke collegereeks horen bovendien ‘practicumdagen’: een dag op de kunstbeurs, in het depot van het museum, het atelier van de meestervervalser, de werkplaats van de zilversmid. Ook stages en werkzaamheden buiten de campus dienen een vanzelfsprekendheid te zijn - maar ze moeten wél in het verlengde van de studie blijven. ‘Valorisatie’ is tegenwoordig vast jargon bij subsidieaanvragen en evaluaties, een modewoord dat bijna zou doen vergeten dat catalogi, exposities, rapporten, educatieprojecten en zovoort tijdens de studie een middel zijn, niet het eigenlijke doel.’

Tijdens de Kunsthistorische Dag werden diverse kunsthistorische prijzen uitgereikt. Als jij een kunsthistoricus een prijs zou mogen geven, wie zou dat dan zijn en waarom?

‘Mooie vraag! Ik zou zo’n prijs gunnen aan Tim Graas, net met

pensioen, iemand die al een leven lang artikelen van een hoge kwaliteit levert, maar de ‘pech’ heeft dat hij nog een *old school* generalist is. Hij schreef zowel over een koperen lezenaar in Petten als over avondmaalszilver in Paramaribo, zowel over barokke grafzerken als over 20ste-eeuwse borduurkunst. Onderzoekers die niet vastzitten aan één specialisme en tal van onderwerpen aankunnen, vallen steeds buiten de boot. Prijzen zijn doorgaans gekoppeld aan een vastomlijnd vakgebied. Wat mij betreft mag een prijs ook naar een niet-kunsthistoricus met kunsthistorische verdiensten. Zo’n nog in het leven te roepen prijs verdient bijvoorbeeld Annelies Krekel-Aalberse, die al dertig jaar geleden het vroeg 20ste-eeuwse zilver op de kaart zette met een stoeptegelboek dat gelijktijdig in het Nederlands, Frans, Duits en Engels verscheen. Ondanks vele boeken en exposities is ze in kunsthistorische kringen te weinig bekend. De volgende vraag, ‘Wát zou je dan geven’, is heel makkelijk te beantwoorden: een zilveren penning. Ik kreeg zelf een prachtig exemplaar

ontworpen en gemodelleerd door de Utrechtse kunstenaar Willem Noyons. Een prijs waar je een artikel over zou kunnen schrijven, mooier kun je niet hebben.’

Algemene ledenvergadering 2018

Doelenzaal, Universiteitsbibliotheek Amsterdam, Singel 425, vrijdag 9 november 2018,
jaarvergadering: 13:15-13:45; priezen: 16:30-17:00

1.

WELKOM

Voorzitter Annette de Vries opent de vergadering om 13.20u.

Aanwezig zijn 9 van de 9 bestuursleden en de office-manager.

2.

FASTSTELLING AGENDA

De agenda is vastgesteld.

3.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 6 OKTOBER 2017

Het verslag van 2017 is goedgekeurd en daarmee vastgesteld.

4.

TERUGBLIK 2018

Visuele presentatie van de activiteiten van 2017 wordt getoond. Overzicht activiteiten:

- VNK bibliografie: Kunst en Kunstnijverheid tot 1550, samengesteld door Kirsten Derks

- Sectie Educatie: Kijkje in de keuken bij het Van Abbemuseum, Eindhoven, 1 februari 2018
- Sectie Zelfstandigen: Tentoonstellingsbezoek 4 realisten, dwars kijken in Museum More, Gorssel, 2 maart 2018
- Sectie Zelfstandigen: Netwerkbijeenkomst, 13 april 2018
- Algemeen: Kunst, kijken en kennerschap bij Hoogsteder & Hoogsteder, Den Haag, 7 juni 2018
- Sectie Educatie: Rondleiding in Stedelijk Museum Amsterdam, 10 oktober 2018
- Bulletin Kunsthistorici nr. 1 & 2; nr. 3 zal eind 2018 verschijnen

5.

BERICHTEN VANUIT BESTUUR EN SECTIES

Samenstelling bestuur
Twee bestuurswisselingen hebben plaatsgevonden:

- De tweede termijn van penningmeester Ellis Dullaart zit er op. Marion van der Marel-Konings zal haar opvolgen en wordt daarmee de nieuwe penningmeester.
- Eppo Runia is als voorzitter van de Sectie Educatie overgestapt naar de Sectie Musea, waarvan hij voorzitter is geworden. Marie Baarspul volgt Runia op als voorzitter van de Sectie Educatie.
- Secretaris Geerte Broersma heeft ingestemd met de vraag van het bestuur om zitting te nemen voor een tweede termijn van 3 jaar.
- Bestuurslid Menno Jonker is tevens door het bestuur gevraagd zijn bestuursrol voor een tweede termijn te aanvaarden. Jonker denkt hier nog over na.

Nieuwe website

De oude website werd te oud-derwets bevonden, voornamelijk vanwege te weinig

beeldmateriaal. De nieuwe website is dan ook een stuk beeldender en laat de diversiteit van de kunsthistorie goed zien. Veel nieuws items worden getoond; de nieuwe en oude bulletins zijn er te vinden en elke Sectie heeft eigen pagina's (incl. artikelen).

Institutionele steunleden

De VNK heeft 5 institutionele steunleden:
RKD; TEFAF; PAN;
Rijksmuseum; Van Gogh Museum

Lustrum VNK en lustrumcommissie

In 2019 zal de VNK haar 80-jarig bestaan vieren. Hiervoor zal een commissie worden gevormd.

6.

PRESENTATIE JAARREKENING

Penningmeester Ellis Dullaart geeft toelichting op de jaarrekening 2017 en begroting 2019. Op 31 december 2017 bedroegen de

saldi van de betaal- en spaarrekening respectievelijk €49,96 en €10.048,29. Voor alle cijfers van de jaarrekening en de begroting, zie onderaan dit verslag.

Jaarrekening 2017:

Net zoals het voorgaande jaar, is het boekjaar 2017 afgesloten met een negatief saldo, zoals ook voorzien was in de begroting. Het totale bedrag dat tijdens kalenderjaar 2017 aan inkomsten is gegenereerd, bedraagt ruim €22.000,-: €300,- minder dan begroot. Het totale bedrag dat tijdens kalenderjaar 2017 is uitgegeven, bedraagt ruim €25.000,-: ruim €800,- minder dan begroot. Dit resulteert in een negatief saldo van ca. €2800,-, dat weliswaar €500 kleiner is dan begroot.

Begroting 2019:

Zoals in de conceptbegroting 2019 te zien is, verwacht het bestuur dat het komend jaar de inkomsten van de sectie-activiteiten en Kunsthistorische Dag lager zullen zijn dan de afgelopen jaren. De belangrijkste reden hiervoor is het streven om de Kunsthistorische Dag zo toegankelijk (en goedkoop) mogelijk te

maken voor de deelnemers. Voor de post contributie is ietwat optimistisch begroot, omdat het bestuur wil blijven inzetten op het vergroten van het aantal leden en institutionele steunleden. Tevens zal er nog een actie gedaan worden om een groep van ca. 150 'slapende' leden te benaderen en te activeren.

7.

Rondvraag

Er zijn geen vragen.

8.

UITREIKING KUNSTHISTORISCHE PRIJZEN [NA PROGRAMMA]

Karel van Manderprijs

De belangrijkste kunsthistorische prijs van Nederland, de Karel van Manderprijs, is in 2018 gebaseerd op de bibliografie 'Beeldende Kunst en Kunstnijverheid tot 1550 met publicaties verschenen tussen 2013-2017'. Deze omvangrijke bibliografie is samengesteld door Kirsten Derks, waarvoor de VNK haar zeer dankbaar is. Dit jaar is de prijs toegekend

aan Dr. Matthias Ubl. De conservator Vroege Nederlandse Schilderkunst van het Rijksmuseum ontving de prijs voor zijn publicatie *Der Braunschweiger Monogrammist: Wegbereiter der niederländischen Genremalerei vor Bruegel* (Petersberg, 2014).

De jury is – ondanks de grote waardering voor de andere nominaties – uiteindelijk unaniem van mening dat het werk van Matthias Ubl met lof de Karel van Mander Prijs 2018 verdient. Het werk laat overtuigend zien dat een 'klassiek' monografische studie in diepgang en breedte een vernieuwende en blijvende impact kan hebben op de kunsthistorische wetenschapsbeoefening. Sinds 1958 reikt de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK) jaarlijks de Karel van Mander Prijs uit voor een waardevolle wetenschappelijke publicatie die op een overtuigende wijze nieuw licht werpt op de kunstgeschiedenis.

Jan van Gelderprijs

De Jan van Gelderprijs wordt uitgereikt door de VNK en wil een

aanmoediging zijn voor jonge kunsthistorici om te publiceren. De Jan van Gelderprijs 2018 is toegekend aan Mireille Cornelis. De jury: 'In de catalogus neemt Mireille vijf essays voor haar rekening en beweegt zich daarmee van de 17de tot de 21ste eeuw. Dat doet ze met een concieze, rake, lichte toon en geeft daarbij blijk van goed gevoel voor visuele en artistieke kwaliteiten. In de vijf teksten beoefent ze verschillende genres der kunstgeschiedschrijving: biografie, stijlkritiek, technische uitleg, historiografie, kunstenaarsrespons en literaire inspiratie.' De jury merkt op bekoord te zijn 'door de vreugde van de kunstgeschiedenis die uit Mireille Cornelis tentoonstellingsteksten spreekt en van de door haar vertoonde kunsthistorische reikwijdte'.

Gijzelaar Hintzenfondsprijs

De Gijzelaar Hintzenfondsprijs is een eerbetoon aan een persoon of instantie die, middels boeken, artikelen of andere media, de kennis van en het enthousiasme voor de kunsten heeft aangewakkerd bij een breed publiek. De heer Ad de Visser heeft de Gijzelaar

Hintzenfondsprijs 2018 in ontvangst mogen nemen.

De jury prijst de durf van De Visser: 'Ad de Visser is een man met durf. Hij durft grote grepen aan. Meerjarenplannen. Van de grootste durf getuigt De Vissers grootste greep: *Vice Versa*, zijn zes jaar geleden verschenen geschiedenis van de westerse kunst en architectuur: 540 pagina's met meer dan 3.300 kleine afbeeldingen (en een website erbij waarop die reproducties groter te bekijken zijn). Ad de Visser laat zien dat kunstenaars soms over vele eeuwen heen familie van elkaar zijn. Geestverwanten. Zodat je als lezer niet alleen overwelddigd wordt door die lange, lange kunstgeschiedenis, maar er ook op je gemak in gaat rondlopen, als een tijdreiziger. De durf en het plezier van Ad de Visser slaan op de lezer over.'

Mr. J.W. Frederiksprijs

De Mr. J.W. Frederiksprijs werd in 1967 ingesteld en kan worden toegekend aan de auteur van een belangwekkende gepubliceerde studie op het gebied van de kunstnijverheid, kleine plastiek en ornamentiek.

De jury heeft unaniem besloten om de Frederiksprijs 2018 toe te kennen aan de heer drs. Jean-Pierre van Rijen. De directe aanleiding vormt het boek *Zilver in en rond Bergen op Zoom*, dat in 2017 verschenen is bij een tentoonstelling over zes eeuwen zilver uit die regio in Museum Het Markiezenhof en groten-deels door hem werd samengesteld. Daarnaast heeft de jury grote bewondering voor de voortdurende stroom publicaties van de laureaat over de Nederlandse edelsmeedkunst.

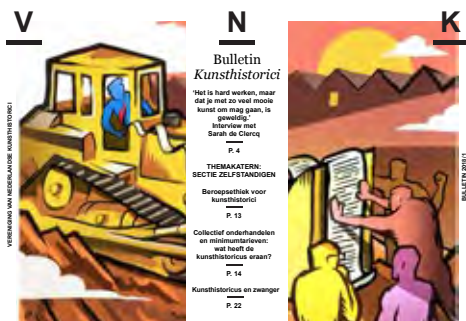
9. SLUITING

De algemene ledenvergadering is gesloten om 13:45u.

De prijsuitreiking is gesloten om 17:00u.

	BEGROTING 2017			REALISATIE 2017			VERSCHIL			CONCEPTBEGROTING 2019		
INKOMSTEN										INKOMSTEN		
contributie	€	18.000,00		€	19.108,00		€	1.108,00		contributie	€	20.000,00
rente	€	200,00		€	97,41		€	-102,59		rente	€	-
sponsoring	€	1.500,00		€	2.000,00		€	500,00		sponsoring	€	2.000,00
workshop	€	1.250,00		€	260,00		€	-990,00		workshop		
jaarvergadering	€	1.000,00		€	180,00		€	-820,00		jaarvergadering	€	250,00
sectie activiteiten	€	750,00		€	742,00		€	-8,00		sectie activiteiten	€	750,00
diversen	€	-	+	€	-	+	€	-	+	diversen		+
TOTAAL INKOMSTEN	€	22.700,00		€	22.387,41		€	-312,59		TOTAAL INKOMSTEN	€	23.000,00
UITGAVEN										UITGAVEN		
<i>Organisatie</i>										<i>Organisatie</i>		
office management	€	12.500,00		€	12.594,75		€	94,75		office management	€	12.500,00
druk- /portokosten	€	250,00		€	42,35		€	-207,65		druk- / portokosten	€	250,00
administratie- /onkosten	€	250,00		€	617,78		€	367,78		administratie- / onkosten	€	750,00
bestuurskosten	€	250,00		€	178,55		€	-71,45		bestuurskosten	€	250,00
website/huisstijl	€	750,00	+	€	3.906,99	+	€	3.156,99	+	website/huisstijl	€	750,00
SUBTOTAAL	€	14.000,00		€	17.340,42		€	3.340,42		SUBTOTAAL	€	14.500,00
<i>Evenementen</i>										<i>Evenementen</i>		
workshop	€	1.500,00		€	18,75		€	-1.481,25		workshop		
jaarvergadering	€	2.500,00	+	€	1.087,23		€	-1.412,77		jaarvergadering	€	2.500,00
sectie activiteiten	€	2.500,00		€	1.860,40	+	€	-639,60	+	sectie activiteiten	€	1.200,00
SUBTOTAAL	€	6.500,00		€	2.966,38		€	-3.533,62		SUBTOTAAL	€	3.700,00
<i>Kunsthistorische prijzen</i>										<i>Kunsthistorische prijzen</i>		
K.v. Mander	€	1.500,00		€	1.500,00		€	-		K.v. Mander	€	1.500,00
J. van Gelder	€	1.000,00		€	-		€	-1.000,00		J. van Gelder	€	-
overig	€	150,00	+	€	25,50	+	€	-124,50	+	overig	€	100,00
SUBTOTAAL	€	2.650,00		€	1.525,50		€	-1.124,50		SUBTOTAAL	€	1.600,00
<i>Overige</i>										<i>Overige</i>		
bibliografie	€	2.500,00		€	2.711,83		€	211,83		bibliografie	€	2.750,00
CIHA	€	200,00		€	200,00		€	-		CIHA	€	200,00
diversen	€	250,00	+	€	500,00	+	€	250,00	+	diversen	€	250,00
SUBTOTAAL	€	2.950,00		€	3.411,83		€	461,83		SUBTOTAAL	€	3.200,00
TOTAAL UITGAVEN	€	26.100,00		€	25.244,13		€	-855,87		TOTAAL UITGAVEN	€	23.000,00
SALDO 2017	€	-3.400,00		€	-2.856,72		€	543,28		SALDO 2019	€	-

Nog geen lid van de VNK?

De Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici wil kunst- en architectuurhistorici in Nederland bij elkaar brengen en kennisoverdracht, ontmoeting en discussie binnen het vakgebied bevorderen. Dat doen we onder andere door het organiseren van bijeenkomsten en workshops, door het uitgeven van het bulletin *Kunsthistorici* en door actief te zijn op de website en *social media*.

Bijna 1000 kunst- en architectuurhistorici in Nederland en daarbuiten zijn al lid van de VNK. Als lid blijf je op de hoogte van het laatste nieuws uit het vakgebied en krijg je de mogelijkheid regelmatig collega's te ontmoeten en je netwerk uit te breiden. Studenten en gepensioneerden kunnen bovendien voor een lager tarief lid worden. Het is nu ook voor instellingen mogelijk om de VNK te steunen.

Lidmaatschap:

€ 30,- of €23,- per jaar (studenten en gepensioneerden)

Lidmaatschap voor het leven:

€ 1.000 (u ontvangt het boek *Onder kunsthistorici*)

Institutioneel steunlidmaatschap:

€ 500,- per jaar (u krijgt 2 deelnemersplaatsen tijdens de VNK-activiteiten en vermelding van uw logo op de website)

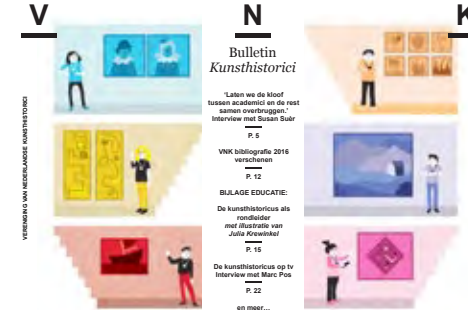
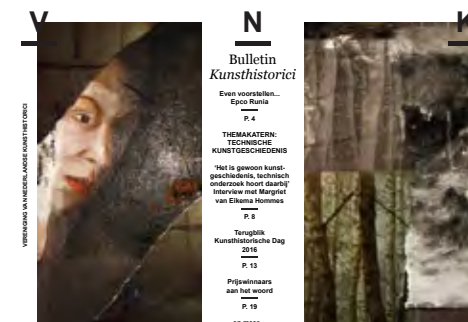
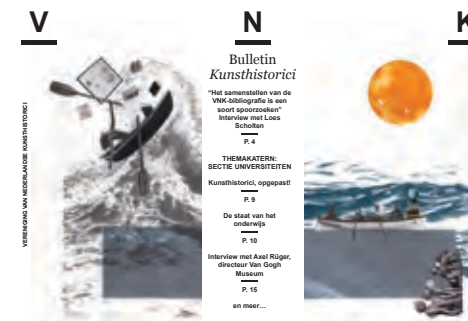
Begunstigers lidmaatschap (persoon/instituut):

€ 100,- per jaar (u wordt vermeld op de website)

Aanmelden?

Stuur een email naar de ledenadministratie: secretariaat@kunsthistorici.nl en vermeld hierin achternaam, voorletters en titel, adres, postcode+ woonplaats, geslacht, afstudeerrichting en e-mailadres. De kosten van het lidmaatschap zijn inclusief het abonnement op *Kunsthistorici*.

www.kunsthistorici.nl

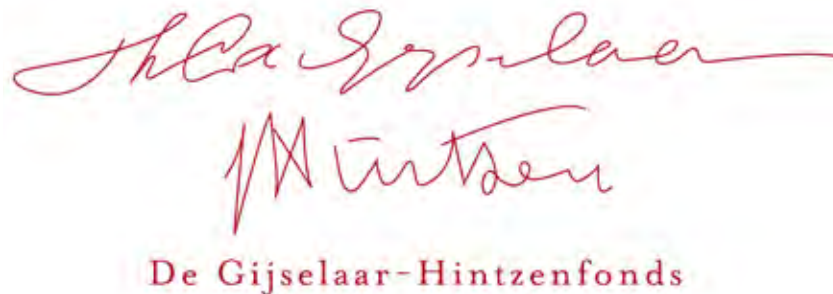

INSTITUTIONELE STEUNLEDEN VNK:

RIJKS MUSEUM

Colofon

Kunsthistorici is een uitgave van de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK)

29ste jaargang, nr. 3, december 2018

Redactie

Eline Levering Mphil, hoofd- en eindredactie
dr. Annette de Vries, redactieraad

Vormgeving en opmaak

Janna & Hilde Meeus, www.meeusontwerpt.nl

Redactieadres

Eline Levering, secretariaat@kunsthistorici.nl

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van:

Ludwig Volbeda	Annemarie Buren
Annette de Vries	Niels Nannes
Arjan de Koomen	Akkerym Doevendans
Jean-Pierre van Rijen	Samantha Hoekema
Ad de Visser	Menno Jonker
Mireille Cornelis	Eline Levering
Matthias Ubl	Ellis Dullaart
Marie Baarspul	Geerte Broersma
Sara Backer	

Bestuur VNK

dr. Annette de Vries, voorzitter
Geerte Broersma MA, secretaris
Ellis Dullaart MA, penningmeester
dr. Arjan de Koomen
dr. Eloy Koldewij
Menno Jonker MA
Epcu Runia
Marie Baarspul MA
drs. Marion van der Marel BA

Abonnement

Een abonnement op *Kunsthistorici* is inbegrepen bij het lidmaatschap van de VNK. De jaarlijkse contributie bedraagt € 30,- en € 23,- (gepensioneerden en studenten), ongeacht in welke maand men zich opgeeft. U wordt verzocht gebruik te maken van de toegestuurde betalingsinstructies. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot de ledenadministratie.

Kunsthistorici wordt digitaal verspreid.

Opzegging

Lidmaatschap en abonnement worden jaarlijks stilzwijgend verlengd. Het lidmaatschap kan alleen schriftelijk bij de ledenadministratie worden opgezegd, op elk moment en met onmiddellijke ingang.

(Email)adreswijzigingen

Doorgeven aan de ledenadministratie.

Secretariaat en ledenadministratie VNK

t.a.v. Eline Levering
Postbus 90418
2509 LK Den Haag
secretariaat@kunsthistorici.nl

www.kunsthistorici.nl

© Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van de afbeeldingen volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, worden verzocht zich tot de redactie te wenden.